

Пише:
Саја
Бошњак

Ванкувер, август 2009.

You are what you run away from.

Boris Bulić, 22. april 1999.

Kad sam pre nešto više od dve godine ispraćao Dragana Todorovića na avion za Englesku, rekao mi je da prvo ide u Amsterdam da proverí neke lokacije vezane za novu knjigu koju piše. Dragan je tog aprila 2007. u Vanuveru gostovao po pozivu Fondacije za izuzetna dostignuća Britanske Kolumbije, koja ga je uvrstila u najuži izbor za nagradu u kategoriji *non-fiction* literature. Samo mesec dana pre toga već je bio osvojio jednu književnu nagradu u Ontariju za svoju memorsku prozu pod naslovom *Knjiga osvete: Bluz za Jugoslaviju*. Draganova nova knjiga *Dairy of Interrupted Days* pojavila se u kanadskim knjižarama ovog proleća. Pošto spadam u širok krug čitalaca koji su bili oduševljeni *Knjigom osvete* (štaviše, lično je smatram do sada najuspešnijom knjigom memoarske proze koju sam pročitao u poslednjih desetak godina, rame uz rame sa autobiografijom Radeta Šerbežije) nisam skrivao uzbuđenje kada sam novu knjigu ugledao na policama moje omiljene knjižare na Četvrtoj aveniji. Roman sam pročitao za jednu noć i ponovo sam imao utisak kao da čitam Draganove memoare. Uostalom, knjiga se ne zove džabe - *Dnevnik prekinutih dana*. Ustvari, radi se o dnevniku prekinutih života tri glavna lika iz romana: Borisa, Sare i Džonija. Ustvari, radi se o prekinutom životu pisca i novinara Dragana Todorovića. Ustvari, radi se o mom prekinutom životu. Ustvari, radi se o tvom prekinutom životu čitaocu ovih redova i potencijalni čitaocu Draganove knjige. Radi se, dakle, o nama koji smo se tih sudbinskih devedesetih godina prošlog veka na brdovitom Balkanu našli, htedoh reći rodili, odrastali, stasavali, a neki i uredno starili. U jednoj zemlji seljaka, kako reče pesnikinja.

Amsterdam predstavlja važnu lokaciju u *Dnevniku prekinutih dana*, tj. u ovom gradu se dešava jedan od dva raspleta priče. Druge dve ključne lokacije su Beograd i Toronto, a postoji još nekoliko usputnih, kao npr. Novi Sad, Baranja i Budimpešta. Kao u svakom uzbudljivom romanu lokacije i istorijski kontekst priče su stvarni, a likovi izmišljeni. Ili možda nisu?! Boris, Sara i Džoni u sebi definitivno sublimesu karaktere i biografske elemente stvarnih likova, od kojih je lik Džonija najslabiji pravom – Džoniju Štuliću. Doduše, rekao bih da ni sam lik Borisa Bulića nije daleko od lika pisca (bar kad je o njegovoj vokaciji reč), a odgovorno tvrdim da postoji stvarna(e) osoba(e) po kojoj je pisac sastavio Sarin lik. Ja ih znam nekoliko, zahvaljujući tome što sam u to isto vreme radio u toj istoj firmi iz koje je Sara bila

političkim dekretom izbačena. Iz koje je, zajedno sa onim stvarnim Sarama, u januaru 1993. proteran i glavni urednik *Kišobrana*. Dragan se, kao što je to običaj kod pisaca dokumentarističke proze, ogradio od identifikacije likova iz knjige sa onima iz stvarnosti, opsakom: *da su ti likovi stvarni, ali samo u njegovoj glavi*. Poštujući praktične razloge pisca, mi ćemo ipak ispoštovati i našu memoriju, pa ćemo u liku Maestra, pozorišnog reditelja, koji postaje predsednik "generalske stranke" bez velikih problema prepoznati Ljubišu Ristića, a tu stranku nepogrešivo identifikovati kao JUL. Mislim da je potpuno suvišno reći i ko je zapravo komadant paravojske formacije *Crni lavovi*, koji i knjizi nosi nadimak Candyman. Svi se sećamo tog "poslastičara", koji bi, kad bi mu dosadilo da mesi šampite i krempite, oblačio maskirnu uniformu i oslobađao (uglavnom od bele tehnike i luksuznih automobila) "zapadne srpske teritorije".

Dnevnik prekinutih dana je priča o ljubavnom trouglu čija je tragedija definisana istorijskim okolnostima. Svima nama koji smo iz Srbije tj. Jugoslavije emigrirali devedestih godina, te istorijske okolnosti su jako dobro poznate: kriza jednopartijskog i federalnog sistema u SFRJ izazvana urušavanjem real-socijalizma u Istočnoj Evropi, nacionalna homogenizacija realizovana kroz medijsku kampanju raspirivanja među-nacionalne mržnje, mobilizacija za rat "u kome Srbija neće učestvovati", raspad države koji je usledio i koga je pratilo krvoproliće u Hrvatskoj i Bosni, propast ekonomije, pad životnog standarda i hiperinflacija, te rastakanje moralnih i društvenih vrednosti, pre svega, kroz uništavanje srednje klase, nametanje tzv. turbo-folk kulture, kriminal na ulicama, emigracija obrazovane populacije.... Boris, Sara i Džoni su junaci, odnosno kolateralne žrtve političke pohlepe i gluposti bivših komunističkih aparatčika (Tuđman, Milošević), te autentičnih (Izetbegović) i novokomponovanih nacionalista (Šešelj, Karadžić) i zločina koje su počinili kriminalci tipa Arakana, Glavaša, Legije, Merčepa... hm, dugačak je spisak.

Koristeći elemente svog neposrednog životnog, novinarskog i umetničkog iskustva Dragan Todorović ubedljivo gradi svoje glavne likove. Boris Bulić je konceptualni umetnik koji je u ideološkom sukobu sa rođenim ocem, jednim od osnivača "generalske partije" i aktivno sudeluje u anti-ratnim protestima,

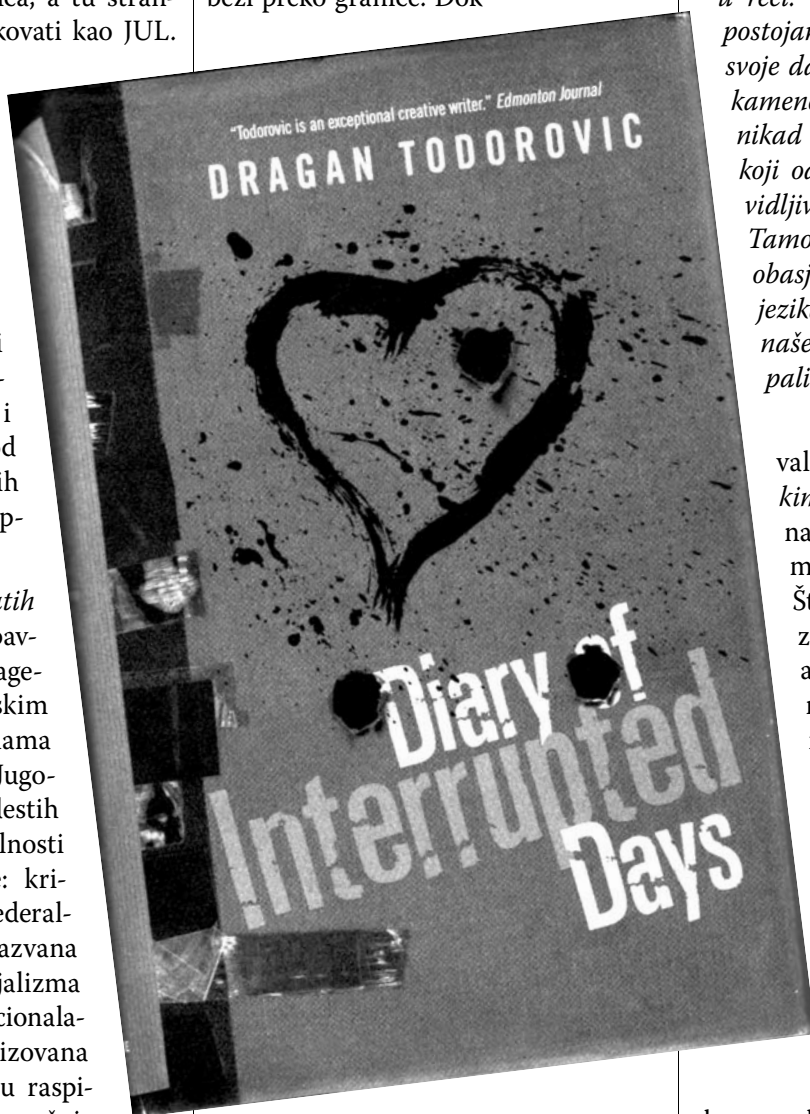
zajedno sa rok muzičern Milanom Novakom Džonijem i njegovom devojkom Sarom, novinarkom kulturne redakcije RTS-a. Posle jedna od anti-ratnih manifestacija na Trgu republika u jesen 1992., Džoni biva prisilno mobilisan i odveden na baranjsko ratište. Njegova jedinica učestvuje u akcijama etničkog čišćenja Hrvata iz jednog sela kod Belog Manastira i to u sadejstvu sa *Crnim lavovima* pod komandom Kendimena. Posle konflikta sa Kendimenom i njegovim plaćenicima ponuđen je da dezertira i da beži preko granice. Dok

je kratkim beleškama glavnog junaka Borsa Bulića. Pisane, onako usput u kanadskim verzijama *Lipa* blokčića, ove filozofsko-egzistencijalističke crtice su lucidne opservacije, pre svega, o emigraciji i raspadu jednog sveta kome smo (Boris Bulić, Dragan Todorović i svi mi) nekada pripadali. Čitajući te kratke za beleške suočavamo se sa ogoljenim istinama o našoj sopstvenoj sudbini, što od čitanja ove knjige pravi jedan prilično bolan doživljaj: *Ne postoji narativ o emigraciji....Emigracija nije pronosiva u reči. To jedno potupno iscepkano postojanje. Emigranti proživljavaju svoje dane kao seriju malih obojenih kamenčića čiji im konačni poredak nikad do kraja ne otkrije. Mozak koji od njih na kraju naprave biće vidljiv samo njihovim potomcima... Tamo odakle smo došli mi smo bili obasjani svetlom – svetlom našeg jezika, naše kulture – bilo smo na našem nebu, a onda smo sa njega pali. Mi smo svi sada Luciferi.*

Ono što me najviše obradovalo dok sam čitao *Dnevnik prekinutih dana* je Draganov omaž najvećem jugoslovenskom rok muzičaru Branimiru Džoniju Štuliću čiji je pesnički/kompozitorski opus nagovestio našu apokalipsu iz devedestih. Džonijevi stihovi-priče o marginalcima sa gradskih pločnika su se kao bujica izlili u korito jugoslovenskog novog talasa i tom celom pokretu dale njegovu najupečatljiviju odrednicu – urbanost. Osim što je probudila autentični bunt kod generacije odrasle na ideološkim lažima, *Azra* je uspela (na žalost, samo na kratko) da jugosloven-

sku popularnu muziku/kulturu izbavi iz lanaca Bregovićevog pastirskog roka, koji je devedestih mutirao u monstuma zvanog turbo-folk, a u poslednjih nekoliko godina doživljava svoju metastazu u kvazi-cigansko-trubačkoj galami njegovog *Orkestara za svadbe i sahrane*, Političko-kulturni obrazac današnje Srbije, lucidno definisanog sintagmom: *Rakija-Tuča-Guča*, Džoni je instinktom vidovnjaka davno opisao u pesmi *Kad fazani lete: Koliko pokradenih misli iza kojih ne stoji ništa, osim mržnje, sujete i vlasti, koliko pokvarenosti treba da se izlije pred naše noge i kako je do neprepoznatljivosti dovedne suština prevare.*

Danas, dok nam se sa gučanske bine, u belom odelu i sa čašom viskija u ruci, Bregović svima smeje u lice, Džonijev *Fender Stratocaster* visi okačen o zid neke senovite sobe na periferiji Utrehta. Pridružujem se Draganovom pozivu: *DŽONI, IZAĐI IZ AMNEZIJE* i ponovo zatvori prolaz... za sve krunisane glave koje prde u prašinu.

Džoni završava u Holandiji, Sara se posle gubitka posla na televiziji i u potpunoj mentalnoj konfuziji udaje se Borisa i sa njim emigrira u Toronto. Posle nekoliko godina emigrantskog života, sudbine troje brodolomnika sa balkanske Nojeve barke se opet isprepliću. Slučajno pronađeno pisamce u džepu neznanca, pod amnezijom dovedenog u amsterdamsku bolnicu, dopjeva u Sarine ruke i vraća joj nadu da je Džoni živ. Dok ona danima sedi uz njegovo uzglavlje, pokušava da mu povрати sećanje na nju i ceo njegov život, Boris se nalazi na putu u bombama zatrpan Beograd sa ciljem da sahrani oca. Svoju sudbinu sreće na Žeželjevom mostu u Novom Sadu. Rečima: *Fuck the war and me. Let Sara love you*, završava se njegovo poslednje pismo upućeno najboljem prijatelju.

Narativ ove tragične priče, koju je autor umećem najboljih pripovedača konstruisao, a veštinom prvoklasnog holivudskog scenariste doveo da klimaksa i neočekivanog raspleta, protkan